GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŬ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA“ IESE ÎN FIECARE ḌI.

Pe unŭ anŭ 12 fior., pe șése lunĭ 6 fior., pe trei lunĭ 3 fior.
România și străinătate:
Pe anŭ 40 fr., pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 francĭ.

ANULŬ XLIX.

SĔ PRENUMERĂ:
la poște, la librării și pe la dd. corespondențĭ.

ANUNCIURILE:
O seriă garmondŭ 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicar

Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. — Manuscripte nu se retrămitŭ.

Nr. 278. *Vinerĭ, 12 (24) Decemvre.* **1886.**

Brașovŭ, 11 Decemvre 1886.

Articulii noștri despre „misiunea patriotică a bisericelorŭ române“ au displăcutŭ fórte multŭ Kulturegyletiștilorŭ.

Amŭ fostŭ atâta de nebăgătorĭ de sémă a nu ne gândi, când amŭ scrisŭ acei articulĭ, la susceptibilitățile „acestorŭ campionĭ ai „culturei.“

In simplitatea și în sinceritatea nóstră amŭ uitatŭ unŭ momentŭ, că în acéstă țéră nu-i e iertatŭ Românului sĕ facă ceea ce face Ungurulŭ, nicĭ în viéța politică, nicĭ pe terêmulŭ instrucțiunei publice, nicĭ în comitatŭ, nicĭ în comună, nicĭ în biserică, nicĭ în scólă.

Bisericele maghiare au dreptulŭ de a lupta pentru susținerea rassei maghiare, lorŭ le este permisŭ a se alia spre scopulŭ acesta cu kulturegyletulŭ, dér este o curată gugumăniă a crede că și bisericele române ar avé dreptulŭ de a se unì pentru apĕrarea și susținerea elementului românescŭ. Bisericelorŭ române numai atuncĭ le este permisŭ a'șĭ da mâna pentru o comună acțiune, când se va tracta de salvarea confesiunei credincioșilorŭ lorŭ.

Astfelŭ raționéză leaderulŭ kulturegyletistŭ „Ellenzék“ din Clușiu în numĕrulŭ sĕu de Marțĭ. In puținele rêndurĭ, ce le reproducemŭ mai josŭ, acéstă fóiă își dă pe față tótă mânia și durerea, ce i-a causat'o articulii noștri memorațĭ.

Ii stă în voiă fóiei maghiare de a se supĕra, că diarulŭ nostru revindică și pentru bisericele române o misiune patriotică asemenea aceleia, care a reclamat'o episcopulŭ reformatŭ Szasz Domokos pentru bisericele maghiare, dér nu esistă nicĭ în lecsiconulŭ kulturegyletistŭ cuvinte, carĭ sĕ pótă escusa pĕcătoșia rĕutăciósă de a ne insinua nouĕ neadevĕrurĭ, schimonosindŭ sensulŭ articulilorŭ, ce i-amŭ scrisŭ.

Se înțelege, că nu le vine la socotélă șoviniștilorŭ ungurĭ, când se vĕdŭ bătuțĭ chiar cu armele lorŭ. Le-arŭ fi convenitŭ mai bine sĕ tăcemŭ și sĕ-i lăsămŭ sĕ uneltéscă mai departe în contra limbei și a naționalității nóstre, fără sĕ le punemŭ vre-o stavilă în cale.

Logica, pe care se întemeiéză articulii noștri din cestiune este atâtŭ de tare și sănătósă, încâtŭ „Ellenzek,“ spre a puté reproba cele scrise de noi, a trebuitŭ sĕ recurgă la minciună, întortochiândŭ sensulŭ articulilorŭ noștri si însinuându-ne, că amŭ fi voitŭ sĕ ațîțămŭ în contra bisericelorŭ maghiare.

Nicĭ prin minte nu ne-a trecutŭ așa ceva. De vr'unŭ „rĕsboiu religionarŭ“ nicĭ vorbă n'a fostŭ. Amŭ pledatŭ simplu pentru o comună conlucrare a bisericilorŭ române în apĕrarea și susținerea scólelorŭ nóstre confesionale.

Pentru Kulturegyletiștĭ póte fi o „gugumăniă“ ca Românulŭ sĕ-șĭ apere cultura sa națională și nicĭ că se potrivesce cu monopolulŭ, ce-lŭ reclamă ei în favórea culturei lorŭ ungurescŭ. Pentru noi însĕ este apĕrarea scólelorŭ nóstre o cestiune de esistență.

N'amŭ cerutŭ dela Archiereii noștrii sĕ lupte în contra bisericilorŭ maghiare, ci amŭ pretinsŭ numai sĕ-și dea mâna cu toții spre a puté lupta cu mai mare putere pentru susținerea și înmulțirea scólelorŭ nóstre române.

Este vorba dér de-o conlucrare a căpetenielorŭ nóstre bisericescĭ nu pe terêmulŭ religiosŭ, ci pe acela alŭ învĕțământului românescŭ și este vorba de-o acțiune pe basa legalității.

Stupiditatea și absurditateo este dér pe partea acelora, carì vorŭ sĕ ne denege dreptulŭ și capacitatea de-a ne apĕra propria esistență.

La rêndulŭ lorŭ, bisericile nóstre vorŭ avé sĕ chibzuiéscă ele însele, décă este de lipsă sĕ se foloséscă de generósa permisiune, ce le-o dă fóia Clușiană în schimbulŭ părăsirei naționalității, și sĕ se înțelégă și în cestiunĭ religionare, cum este de pildă cestiunea propagandei calvinescĭ între Românii din comitatulŭ Uniădórei.

Deocamdată însĕ noi ne luămŭ voia,—chiar cu risiculŭ de a fi de o miiă de orĭ anatemisațĭ de sfatulŭ kulturegyletistŭ jidano-maghiarŭ, — a ne declara deplinŭ mulțumițĭ cu o acțiune comună energică a bisericelorŭ nóstre române pe têrĕmulŭ scolarŭ și lăsămŭ maturei judecățĭ a Archiereilorŭ noștri sĕ decidă, ce póte fi pentru dênșii și pentru credincioșii lorŭ mai priinciosŭ și mai salutarŭ: a urma sfatului nostru, și a apĕra limba și cultura română, fundamentulŭ esistenței bisericelorŭ române, orĭ a urma sfatului fóiei kulturegyletiste, ca sĕ nu intre în luptă, ci sĕ se mulțuméscă cu s. liturghiă, lăsândŭ scóla și cultura română în grija kulturegyletului!

Confederațiunea celorŭ trei state dunărene de josŭ.

O scrisóre din Bucurescĭ către „Pol. Korr.“ vorbesce despre multŭ discutatulŭ proiectŭ alŭ unei confederațiunĭ a statelorŭ dunărene de josŭ. Cumcă România n'ar fi în contra unei alianțe, care s'ar potrivi în cadrulŭ politicei sale interne, resultă din multe împrejurărĭ, și anume din zelulŭ, cu care guvernamentalulŭ „Telegrafulŭ“ își dă silința pentru realisarea acestei idei. Din contră, cele ce se spunŭ din isvorŭ englesŭ asupra stării lucrurilorŭ suntŭ esagerate, fiindŭ că prea apucă înainte depărtându-se de fapte. In fața stărilorŭ din Bulgaria, care au forte mare trebuință de clarificare și întărire, nu póte fi nicĭ decum vorba despre o alianță, în care ar veni acestŭ statŭ în considerare. E sigurŭ însĕ, că o astfelŭ de alianță ar avea în Bucurescĭ sorțĭ de reușită, în casŭ când desvoltarea mai departe a cestiunei bulgare nu ar urma într'unŭ modŭ, care ar contradice dreptului naționalŭ d'a hotărî de sine.

Candidaturile la tronulŭ bulgarŭ.

Oficiósa »Novoje Vremja“ declară, că *Rusia nu vrea sĕ scie de nicĭ o altă candidatură decâtŭ a prințului de Mingrelia.* Rusia nu va consimți la nicĭ o altă resolvare a cestiunei bulgare, afară de cea propusă de ea.

„Rusia, dice fóia ruséscă, basată pe dreptulŭ sĕu ne'ndoiosŭ ce isvoresce din tractatulŭ dela Berlinŭ și avêndŭ pe partea sa pe Pórta, póte aștepta în liniște evenimentele. In starea actuală a lucrurilorŭ, acéstă atitudine așteptătóre are nendoiosulŭ avantagiu, că mai curêndŭ orĭ mai târdiu póte sili nu numai pe cabinetulŭ din Viena, ci și pe celŭ din Berlin sĕ dea pe față cărțile și sĕ dovedéscă întrégă slăbiciunea combinațiunei politice, care e cunoscută sub numele „alianța celorŭ trei împĕrățĭ. — Pentru Rusia e mai mai multŭ ca orĭ când de importanță sĕ'șĭ recâștige deplina sa libertate de acțiune în Orientŭ și posibilitatea unei acțiunĭ politice pe față în contra întărirei Austro-Ungariei în peninsula balcanică.

ELLENZEKIANE.

In numĕrulŭ sĕu de Marți, „Ellenzék“ își esprimă părerea de rĕu asupra articulilorŭ noștri privitorĭ la misiunea patriotică a bisericelorŭ române prin următórele espectorărĭ:

„Gazeta Trans.« se ocupă cu propunerea episcopului Szasz Domokos. Ea tracteză lucrulŭ astfelŭ, ca și cum biserica reformată, prin aceea, că își socotesce causa maghiarismului de causa sa propriă, lucréză în contra celorlalte bisericĭ (românescĭ). Bisericele românescĭ, dice Gazeta, suntŭ datóre a întări și conserva pe Românĭ pentru propria lorŭ rassă. Ea și provócă căpeteniile bisericelorŭ, ca sĕ se unéscă din punctulŭ de vedere comunŭ și sĕ lucreze. In deosebĭ recomandă, ca bisericele sĕ lase la o parte tóte ne'nțelegerile, sĕ țină la olaltă, pentru că e mare periculŭlŭ“.

„Noi nu vedemŭ nicăirĭ acelŭ periculŭ mare. Cine a atacatŭ interesele românescĭ? Szasz Domokos n'a vorbitŭ despre acésta. E vorba numai de susținerea rassei ungurescĭ. La acésta însĕ bisericele ungurescĭ au drept. Când protoereii românĭ vorŭ vedé, că bisericele maghiare se nisuescŭ a converti pe cei ce suntŭ de confesiune românéscă, atuncĭ sĕ se unéscă; dér până atuncĭ este stupiditate a face rĕsboiu religionarŭ și a lua lucrurile așa cum le-au luatŭ. Archiereii românĭ de sigurŭ nu vorŭ intra în joculŭ acesta, nu vorŭ întra în lupta, pe care le-o recomandă diarulŭ din Brașovŭ. Ei suntŭ nisce ómenĭ multŭ mai cu minte decâtŭ sĕ se încumete a comite o asemenea absurditate.

SCIRILE ḌILEI.

„Nemzet“ s'a supĕratŭ rĕu din causa petițiunei înaintate la Maiestatea Sa în numele *Românilorŭ grănițerĭ Năsĕudenĭ.* „Cine nu scie — dice numita fóiă — ce bogățiă frumósă le-a datŭ celorŭ din părțile Năsĕudului marea mărinimositate a Maghiarilorŭ în anulŭ 1872? E vorba de o avere de mai multe milióne, a căreia administrare este încredințată unei comisiunĭ a grănițerilorŭ .... Gavriilŭ Manu face și acum ca în timpulŭ absolutismului, ca și cum nicĭ n'ar avea țéra unŭ guvernŭ constituționalŭ, séu o corporațiune legislatóre ... Guvernulŭ ungurescŭ — sfîrșesce „Nem.“ — nu de aceea le-a datŭ acea avere, ca în administrarea aceleia sĕ nu aibă înriurință“.— „Ellenzék“ dice, că guvernulŭ Lonyai, voindŭ sĕ câștige în partea sa pe Românii din părțile Năsĕudului, cu ocasia alegerilorŭ din 1872, a vêndutŭ pentru câteva sute de mii pădurile statului dela Năsĕudŭ, în valóre de milióne, fostului fondŭ școlasticŭ românescŭ din părțile Năsĕudului. Agitatorii românĭ — dice „Ellenzék“ — suntŭ peste mĕsură amărîțĭ, din causa inspecțiunei guvernului peste aceste fondurĭ, findcă prin acésta nu potŭ esploata veniturile fondului pentru scopurĭ politice, — Cine nu vede din aceste rêndurĭ, că și „patrioții“ s'au îngrozitŭ de suferințele Năsĕudenilorŭ! „Patrioții“ caută sĕ spele pĕcatele guvernului și ale lui Banffy-pașa. dér cu născocirĭ nu isbutescŭ.

—x—

D-lŭ Stefanŭ *Petelei,* fiitorulŭ redactorŭ alŭ diarului „Kolozsvár“, ce va apăré în Clușiu dela 25 Decemvre în loculŭ lui „Magyar Polgár“ și „Kolozsvári Közlöny“ publică programulŭ diarului sĕu, dicêndŭ între altele că va nisui fără reservă *a duce la unire naționalitățile,* va fi cu bunăvoință sinceră față cu desvoltarea lorŭ, le va respecta drepturile, dér va veghia trézŭ asupra aspirațiunilorŭ lorŭ și va sta în cale tuturorŭ pașilorŭ, carĭ tindŭ contra ideei de statŭ maghiarŭ. Diarulŭ „Kolozsvár“ va fi unŭ servitorŭ alŭ ideei liberalismului, alŭ culturei ungurescĭ și față cu naționalitățile va fi unŭ servitorŭ alŭ acelorŭ scopurĭ „marĭ“ pe carĭ le urmăresce „Kulturegylet“-ulŭ. Va urmări cu mare atențiune cele ce se scriu în diarele naționalităților, ér în România va avé unŭ corespondentŭ stabilitŭ, avêndŭ de a primi de acolo și telegrame pentru casurĭ mai importante. — Cu alte cuvinte, noua fóiă va lupta pentru maghiarisare, va lovi în drepturile naționalitățilorŭ, va avea atâtŭ aci câtŭ și în România unŭ serviciu de spionagiu și denunțare. Adecă, ce se făcea în douĕ foi, se va face înt'una în mĕsură mai mare. Nu putemŭ decâtŭ sĕ le repețimŭ, că au greșitŭ și de astă dată adresa.

—x—

In *Preșmerŭ* s'au bolnăvitŭ peste 270 de copii de tuse măgăréscă.

—x—

Pentru esecutarea în parte a *legei glótelorŭ,* ministrulŭ honvedimei a adresatŭ jurisdicțiunilorŭ o ordinațiune-circulară, din care comunicămŭ următórele: 1) In anulŭ 1887 formeză classa întéia de etate a întêiei chiămărĭ a glótelorŭ toțĭ tinerii născuțĭ în anulŭ 1868, așadéră în timpulŭ dela 1 Ianuariu până la 31 Decemvre inclusivŭ 1868. Conscripțiunea acestorŭ tinerĭ de 19 anĭ are sĕ se facă imediatŭ. Preoții sĕ facă decĭ unŭ estrasŭ esactŭ din matricule și sĕ le îmâneze până la 15 Ianuarie 1887 primăriei comunale respective. 2) Primăriile comunale sĕ pregătéscă conscripțiunea în douĕ esemplare și sĕ o publice în comune. Unŭ esemplarŭ sĕ-lŭ predea până la 28 Februarie 1887 comandei batalionului de honvedĭ respectivŭ, ca comandă a cercului

glótelorŭ. In conscripțiune sĕ se observe: a) că au sĕ se trécă în listă numai indivizii aparținĕtorĭ acelei comune; b) că glotașii nu suntŭ obligațĭ a se anunța; c) că la conscriere nu se consideră petițiunile de liberare. 3) In viitorŭ estrasele din matricule se vorŭ preda primăriilorŭ comunale până la 31 Octomvre a fiăcărui anŭ, ér primăriile vorŭ preda conscripțiunea până la 31 Decemvre a fiăcărui anŭ comandelorŭ bataliónelorŭ de honvedĭ. 4) Pentru tinerii însemnațĭ deja ca glotașĭ nu se mai facŭ estrase din matricule, décă aceia intră în anulŭ următorŭ în etatea care'i obligă a se presenta la asentare. Dér purtătorii matriculelorŭ suntŭ obligațĭ, ca estrasele din matricule făcute asupra tinerilorŭ de 19 anĭ, care li se înapoiază în acestŭ scopŭ de cătră primăriile comunale, sĕ le esamineze și sĕ însemneze casurile de mórte ivite. Astfelŭ întregite estrasele din matricule se retrimitŭ până la 31 Octomvre primăriilorŭ comunale deodată cu estrasele din matricule asupra tinerilorŭ obligațĭ la glóte, carĭ au sĕ se conscrie pentru anulŭ viitorŭ.

—x—

In *Alba regală* s'a pertractatŭ unŭ proces în contra forestierului Teodor *Strohschneider,* care a omorîtŭ pe gendarmulŭ Eduard *Hütter*. Forestierulŭ s'a apĕratŭ la începutŭ dicêndŭ, că a împușcatŭ, luândŭ pe gendarmŭ dreptŭ vulpe. Mai târdiu a disŭ că l'a împușcatŭ, fiindŭ că gendarmulŭ era bănuitŭ că vênéză în pădurea stăpânu-sĕu și n'a ascultatŭ de provocarea ce i-a făcut'o. Tribunalulŭ l'a condamnatŭ la închisóre pe 1 anŭ. Atâtŭ apĕrătorulŭ câtŭ și procurorulŭ au apelatŭ.

—x—

Clubulŭ guvernamentalŭ *unguresců* din *Elisabetopole* s'a desființatŭ, din causă că membrii clubului n'au mai vrutŭ sĕ plătéscă taxele. — Așa o vorŭ păți tóte cluburile și reuniunile unguresci, numai naționalitățile sĕ se feréscă a'șĭ da cóte cu ele.

—x—

Consistoriulŭ archidiecesanŭ din *Sibiiu* publică următorulŭ avisŭ cătră învĕțătorii din archidiecesă: „Invĕțătorii instituițĭ în modŭ defenitivŭ carĭ aparținŭ armatei comune ces. reg. sĕu celei teritoriale (de honvedĭ) și dorescŭ a fi eliberațĭ pentru durata anului viitorŭ 1887 dela servicie militare la casŭ de mobilisare, au a presenta concernentului oficiu protopresbiteralŭ în celŭ mai scurtŭ timpŭ fiecare următórele date: Numele și cognumele sĕu, comuna, comitatulŭ și pretura, unde aparține ca cive alŭ patriei; referințele serviciului militarŭ, anume: décă aparține la armata comună sĕu la cea teritorială: décă este concediatŭ sĕu reservistŭ; Numĕrulŭ și numirea regimentului, și numirea districtului de întregire, la care aparține; rangulŭ sĕu militarŭ; anulŭ, luna și diua înrolării; apoi: comuna, comitatulŭ și pretura, unde domiciliéză acum ca învĕțătorŭ definitivŭ; în fine datulŭ și numĕrulŭ decretului consistorialŭ prin care este întăritŭ în postulŭ sĕu de acum ca învĕțătorŭ definitivŭ.

—x—

In *Văsăudŭ* și în *Lissa* au suferitŭ patru economĭ o pagubă de 1040 fl. în urma focului, care a fostŭ pusŭ de mânĭ rele. S'au arestatŭ mai mulțĭ bănuițĭ, predându-se unii judecătoriei cercuale din Făgărașŭ.

—x—

Pira *Demian* din *Șura mică*, pe când pázea bivolițele de câmpŭ, fû atacatŭ și maltratatŭ în celŭ mai brutal modŭ de Iohann Gunesch, Stefan Bock și Thomas *Hutter* totŭ din Șura mică. Demian se află în spitalŭ, ér cei trei bătăușĭ, carĭ n'au negatŭ fapta, se află în mânile judecătoriei de cercŭ în Sibiiu.

—x—

Alexie Varady din *Beregsĕu* dormindŭ în camera sa cu ușa nencuiată și fiindŭ lună, unŭ hoțŭ intră înăuntru, luă portofelulŭ, briceagulŭ, ceasulŭ de aurŭ și plecă p'aci încolo. Când a luatŭ ceasulŭ, ce atêrna la părete, cuiulŭ cădŭ pe obrazulŭ lui Varady, dér hoțulŭ se făcu iute nevĕdutŭ.

—x—

Ministrulŭ de interne unguresců a interdisŭ întrarea în Ungaria fóiei italiane din Milanŭ „Pro patria, Giornale della Societa gimnastica di Milano", și fóiei engleze »Autonomie".

—x—

Friedrich *Thail* din Sighișóra a fostŭ victima unui furtŭ în trenŭ. Ajungêndŭ în Pesta a încunosciințatŭ poliția care, după amĕruntele ce i s'au datŭ, cercetéză. Furtulŭ s'a comisŭ între Teresiopolŭ și Kun-St. Micläușŭ, de unŭ bărbatŭ elegantŭ îmbrăcatŭ, în vérstă ca de 40 anĭ.

—x—

Din incidentulŭ comasațiunei ce se face în *Agnita*, s'a atêrnatŭ nóptea de ușa măcelăriei de acolo o scrisóre amenințătóre în contra medicului de cercŭ Dr. Breckner.

—x—

Aprópe de *Paks,* la câțiva chilometri de Dorog, a fostŭ găsitŭ omorîtŭ unŭ poștarŭ. Pachetele erau rĕscolite. Hoții voiau sĕ pună mâna pe o sumă mare de banĭ dela oficiulŭ de rĕscumpĕrare a tutunurilorŭ, dér banii se îmânaseră cu o di mai nainte.

—x—

In nóptea de 18 spre 19 Decemvre n. s'au spartŭ în *Clușiu* trei prăvălii, din care s'a furatŭ marfă.

—x—

„Epoca« spune, că în curêndŭ va pleca în *Ungaria* o comisiune de *oficerĭ românĭ*, ca sĕ cumpere caĭ pentru armata română.

Oradea-mare, 20 Decemvre 1886.

Cu ocasiunea alegerilorŭ municipalĭ întêmplate în Oradea-mare în luna trecută, partida liberală (tisaisztă) a învinsŭ în tóte locurile și a respinsŭ pe oposițiune de pe tóte liniile. In partea orașului numitŭ Ujváros până acum oposițiunea se socotea a avé o posițiune neînvinsă, însĕ și aci fuseră înfrânțĭ încâtŭ de presentŭ în orașulŭ Oradea-mare nu esistă partidă oposițiunală, carea ar merita ceva considerațiune. La acestŭ resultatŭ multŭ a contribuitŭ jidovimea, carea în suburbia Katonaváros a alesŭ 8 Jidovĭ și numai doi creștinĭ; la patrioții patentațĭ se póte, dér de ar face Românii, îndată ar învia Dacoromânia.

D-lŭ ministru-președinte Tisza póte fi mulțumitŭ și mândru de orașulŭ sĕu natalŭ și de capitala comitatului; și se crede că vorŭ urma remunerațiunile recerute pentru respectivii factorĭ, între carĭ loculŭ întâiu se póte da d-lui Baronŭ Rosner profesorŭ de academiă, carele în diua alegerei n'avea linisce ca jidovulŭ rătăcitorŭ.

Precum se vede, ómenii, carĭ tragŭ lefurĭ din visteria statului, pretutindenĭ se punŭ în frunte, unde e vorba de politica militantă și națională; alegerĭ ca în comitatulŭ Hont, și reuniunĭ de cultură — kulturegyleturĭ — nu potŭ fi întreprinse fără de matadorĭ, carĭ tragŭ lefurĭ din bugetulŭ statului, adecă totŭ funcționarĭ; și décă guvernulŭ n'ar fi în complicitate cu acești subalternĭ ai sĕi: ar cuteza ei óre sĕ iésă din sfera lorŭ și sĕ bată toba mare în fața lumei?

Dér sĕ revenimŭ la situațiunea politică a comitatului, a căruia inteligință este concentrată mai totdéuna în capitala sa, prin urmare pentru Bihorŭ în Oradea. Aicĭ cam de doi anĭ ómenii partidei oposițiunale erau sfășiațĭ între sine din causa vanitățilorŭ personali; perise disciplina d'intre ei și semnele vieței, le mai arĕtau numai și numai prin diarulŭ lorŭ numitŭ »Szabadság" alŭ cărui proprietarŭ și editorŭ erau jidovĭ.

Omenii partidei liberale au sciutŭ manevra bine, și mai de una jumĕtate de anŭ negociéză cu respectivii, cum sĕ cumpere fóia „Szabadság" pentru partida lorŭ? In luna curentă li-a și succesŭ și dela anulŭ nou diarulŭ „Szabadság" va fi organulŭ partidei liberale, și prin acésta oposițiunea își perde și organulŭ sĕu.

Organulŭ „Nagyvárad« încétă dela anulŭ nou de a mai fi organulŭ partidei liberale și, cum s'a declaratŭ, rĕmâne liberalŭ dér independentŭ, noi i profețimŭ, că éstŭ modŭ nu va subsiste, ci trebue sĕ devină oposițională și éstŭ modŭ se póte, că partidele și-au schimbatŭ numai organele de publicitate, și se vorŭ oțeli mai tare una contra alteia.

Redactorulŭ organului „Szabadság" va fi protonotarulŭ orașului — ergo éră deregĕtorŭ, care ca atare va avea de trei orĭ pe sĕptĕmână la vicespanulŭ comitatului, ca la președintele partidei prândulŭ gratisŭ. — Dér mai semnificativŭ este, că se vorbesce, că la acestŭ diarŭ se va angaja și d-lŭ *I. Vulcanŭ*, actualmente tălmaciu la tribunalulŭ regescŭ de aicĭ, ca unŭ colaboratorŭ principalŭ *din motivulŭ, ca prin elŭ sĕ se mai pótă obli eestiunea națională (?!)*

Acésta am audit'o din locŭ competentŭ, dreptŭ aceea avemŭ și noi cuvêntulŭ sĕ dicemŭ, că din cestiunĭ de aceste importante nicĭ-odată nu s'au decisŭ prin colaborarea unuia sĕu altuia la unŭ organŭ de însemnătate locală; noi totușĭ vomŭ gratula d-lui Vulcanŭ, décă pe terenulŭ publicisticei maghiare va puté efectuĭ celŭ puținŭ deslegarea unorŭ cestiunĭ locale spre mulțumirea comună.

Crișianŭ.

Dela conferința protopopéscă din Posta.

(desertațiunea înv. *Eliă Popŭ*, ținută la 23 Octomvre).

(Urmare și fine.)

Sĕ vĕ aducŭ spre lămurire și mai chiară numai unŭ singurŭ esemplu. Moșulŭ meu Florea — fiă ertatŭ — după cum spună bĕtrânii a avutŭ o moșiă întrégă slujitóre de 3 dile în sĕptĕmână. Dér pe lângă alte vite a avutŭ câte 8—12 boi ca cotețiele. Avêndŭ elŭ fii — pre tata și încă doi frațĭ ai sĕi — étă că moșia cea mare s'a făcutŭ în 3 bucățĭ. Déră tata și frații sĕi ne-au avutŭ pe noi fii lorŭ și așa 1/4 parte moșia tatei trebuia sĕ se bucățéscă érășĭ în 4 părțĭ, căcĭ 4 suntemŭ moștenitorĭ. Intrebŭ acum, cum am putea noi toțĭ 4 trăi din plugăritŭ, când din tótă moșia abia póte sĕ trăéscă fratele mijlociu, care mai are puținŭ și pentru cantoriă? Norocŭlŭ că Provedința cerêscă a dispusŭ pentru mine dăscăliă, éră pentru fratele mai micŭ tipografia, care încă e unŭ meseșugŭ. Și care dintre noi cugetațĭ D-vóstră că trăescŭ mai bine? Tipografulŭ, care nu ar schimba starea s'a nicĭ cu unŭ plugarŭ, aibă acela turme de oi și stave de cai.

Insĕ eu înțelegŭ măestri bunĭ, nu numai nisce cârpacĭ, ce înmulțescŭ numai proletarii și ulicăii, abia câștigândŭ câtŭ le trebue gâtlejului lorŭ. A avé și a ne

---

FOILETONU.

CURIERŬ LITERARŬ.

SUMARŬ: Rotacismulŭ la Moțĭ și la Istrienĭ de d-nii Teofilŭ Frâncu și Gheorghe Candrea. — Revoluțiunea din 1848 în munții apusenĭ; toponimia munțilorŭ apusenĭ. — Amintirĭ din luptele Moțilorŭ. Eroii munțilorŭ apusenĭ.

„Testele Măhăcene", »Codicele Voronețénŭ«, „Escursiunea lui Iónŭ Maiorescu pe la Românii din Istria«, studiele d-lui Hașdĕu și diferite articole publicate în *Convorbirile literare* au vĕditŭ și lămuritŭ rotacismulŭ întrebuințatŭ de unii din frații noștri Românĭ.

Unŭ începutŭ de dicționarŭ rotacisticŭ,—complectŭ pentru schimbarea lui *n* în *r* la unŭ anumitŭ grupŭ de Românĭ — ilŭ coprinde volumulŭ publicatŭ mai dilele trecute de d-nii Teofilŭ Frâncu și Gheorghe Candrea, învĕțătorŭ în Câmpenĭ (Transilvania), și intitulatŭ *Rotacismulŭ la Moțĭ și Istrienĭ,*

Dicționarulŭ a fostŭ făcutŭ de meritosulŭ învĕțătorŭ Gheorghe Candrea după rugăciunea colaboratorului sĕu, ér partea privitóre la *Toponimia* în munții apusenĭ ai Transilvaniei se datoresce amintirilorŭ și cunoscințeĭ amicului meu Teofilŭ Frâncu, cunoscutŭ mai multŭ în diaristica de aci și în cea de peste munțĭ sub numele de *Frâncu-Moțulŭ.*

Pentru studiele de linguistica română, lucrarea d-lui Candrea își va avé totdéuna valórea ei. Fenomenulŭ rotacismului, și din punctulŭ de vedere alŭ limbei vechĭ și pentru deplina înțelegere a legilorŭ, carĭ domnescŭ astădĭ în desvoltarea limbei nóstre, își are însemnătatea sa. Datele ce se oferŭ gramaticilorŭ și filologilorŭ românĭ în lucrarea d-lui Candrea suntŭ din cele folositóre.

Lucrulŭ însĕ asupra căruia inima ne îmboldesce a stărui mai multŭ, cu privire la publicațiunea d-lorŭ Frâncu și Candrea, este partea consacrată Toponimiei munțilorŭ apusenĭ, deórece la enumerarea orașelorŭ, orășelelorŭ, satelorŭ și cătunelorŭ din acestŭ falnicŭ ținutŭ alŭ Ardealului, autorulŭ, d. Frâncu, a adausŭ și lângă numirile localitățilorŭ și suvenirĭ, spuse, fapte privitóre la revoluțiunea din 1848 a Moțilorŭ din munții apusenĭ.

Ca și d-nulŭ A. I. Odobescu, în conferința ținută la Ateneu în luna lui Februariu 1878, asupra Moțilorŭ și revoluțiunei lui Horia (acum deplinŭ și istoricŭ cunoscută prin frumósa lucrare a amicului meu Nicolae Densușianu), Frâncŭlŭ și colaboratorulŭ sĕu se plângŭ fórte pe dreptŭ de aceea, că nicĭ unulŭ din patrioții scriitorĭ ai Transilvaniei n'au scrisŭ istoria revoluțiunei din 1848, și nu au arĕtatŭ prin urmare tuturorŭ Românilorŭ eroismulŭ, grandórea, neîntrecutele scene de vitejiă, carĭ cu tóte, în acelŭ anŭ fatidicŭ, făcură sĕ se duduiă ecoulŭ munțilorŭ apusenĭ și vorŭ străluci totdéuna în mintea și în inima Românilorŭ de aicĭ, de dincolo, de pretutindenĭ.

Raporte militare, discursurĭ pronunțate la câteva sĕrbătorĭ, amintirĭ înregistrate prin gazetele de dincolo din timpŭ în timpŭ, o singură lucrare *O lacrimă ferbinte*, memoriu făcutŭ de Iosifŭ Sterca Șuluțŭ de Cârpiniși, — étă totŭ ce s'a scrisŭ asupra eroilorŭ revoluțiunei transilvane din munții apusenĭ.

Suntemŭ nedreptĭ! suntemŭ vinovațĭ față, nu numai cu memoria luptătorilorŭ Românismului, carĭ se numiră Iancu, Balintŭ, Axente, Corcheșĭ, Andreica, ci și cu istoria română, ale cărei pagine cerŭ sĕ fiă înavuțite cu povestirea unorŭ fapte atâtŭ de marĭ prin entusiasmulŭ, prin abnegațiunea, prin nisce virtuțĭ civice și militare cu atâtŭ mai frumóse cu câtŭ násceau și se ilustrau în și prin țĕranŭ, numai prin pornire firéscă și în modŭ inconscientŭ.

Și când te gândescĭ că tóte aceste minunĭ de vitejiă avură dreptŭ cadru acea țéră, pentru care nemuritorulŭ Bălcescu a scrisŭ cea mai frumósă descripțiune, care esistă în limba nóstră: „Pe culmea cea mai înaltă a „Carpațilorŭ, se întinde o țéră mândră și binecuvêntată „între tóte țĕrile, sĕmĕnate de Domnulŭ pe pĕmêntŭ..... »Unŭ brîu de munțĭ o ocolesce — precum diduiŭ o cetate — și dintr'ênsulŭ, icĭ colea, se desfacŭ, întindĕndu-se până în centrulŭ ei, ca nisce valurĭ proptitóre, „mai multe șirurĭ de délurĭ nalte și frumóse, mărețe piedestalurĭ înverdite, carĭ vérsă urnele lorŭ de zăpadă „peste văĭ și peste luncĭ...«

Și când te gândescĭ că în acestŭ cadru, împodobitŭ cu tóte frumsețele firei s'au petrecutŭ revoluțiunea lui Horia, revoluțiunea lui Iancu, *periodicele și desperatele frenesii* ale poporului românŭ, — te mirĭ cum de nu

face aşa clasă de măestri ar însemna a ne feri de plóiă şi a cădé în molŭ,

Invĕţândŭ noi carte şi măestrii, vomŭ avea şi banĭ şi aşa vomŭ fi unŭ poporŭ cu vadă, pe care ne vorŭ cinsti şi lua în băgare de sémă popórele cele mai culte ale lumei. Sĕ nu se mai audă dér între noi ură şi vorbe despreţuitóre pentru măestrii, căcĭ prin Ardélŭ suntŭ şi societăţĭ pentru îmbărbătarea la măestrii, se dau premie la copii harnicĭ şi aşa ar trebui sĕ facemŭ şi noi pe aicĭ şi prin tóte unghiurile locuite de suflarea némului romănescŭ. De nu ne vomŭ treḑi, fraţilorŭ, vomŭ rĕmânea pe acéstă cale códe altora.

Mai este o bólă urîtă şi lipiciósă ce se viresce printre poporulŭ nostru şi carea nu o potŭ trece cu vederea a nu o descoperi înainte de încheiare. Aceea e demoralisarea poporului prin sudalme, necertarea bisericei, certe etc. Suntŭ puţinĭ, ce e dreptŭ, între noi Românii astfelŭ de ómenĭ, însĕ eu aşĭ dori sĕ nu fiă nicĭ unulŭ. Apoi unŭ poporŭ nemoralŭ se póte asemĕna cu acei pomĭ, carĭ deşi stricaţĭ de o parte óre care a tulpinei orĭ roşĭ la rădĕcine, facŭ şi ei totuşĭ ceva póme până când odată vine o vijeliă şi din partea cea putregăiósă 'i dobóră la pămentŭ cu tóte că o parte a lorŭ a fostŭ bună şi cu sucŭ în ea. Ḑicŭ încă odată că poporulŭ nostru nu e în mare mĕsură nemoralŭ. Totuşĭ vĕḑêndŭ casurĭ câtŭ de rarĭ, datorinţă sfântă avem a le delătura la momentŭ prin mijlóce de carĭ dispunemŭ. Şi óre unde şi prin ce mijlóce? In biserică şi în scólă. Biserica este acea mamă dulce, care a păstratŭ în noi ce avemŭ mai scumpŭ: religia şi naţionalitatea. Ér scóla este tinda bisericei, ea pregătesce pre omŭ ca cuvêntulŭ lui Dumneḑeu, audindu-lŭ în biserică vestindu se de pe amvonŭ, acela sĕ-lŭ înţelégă cum se cuvine şi sĕ-lŭ urmeze.

Aşa déră preotulŭ şi docentele suntŭ apostolii trimişĭ pentru fericirea omenimei. Ei trebue sĕ vestéscă cuvêntulŭ lui D-ḑeu, adevĕrulŭ şi lumina la totŭ némulŭ Cine va crede şi va urma mântui-se-va, éră cine nu osîndi-se-va.

Incâtŭ pentru moralisarea asupra tinerimei, au o fórte mare înriurire purtarea şi moravurile părinţilorŭ, faţă copii cu lorŭ. Sciinţa nóstră dăscălescă ne învéţă, că în fiăcare omŭ, însuşirile prime ce le câştigă în casa părintéscă sĕ imprimă fórte adêncŭ în elŭ şi cu anevoie se mai potŭ corege. Apoi orĭ ce lucru se învĕţă mai bine vĕḑêndu-lŭ, séu cum se ḑice în praxă. Aşa e şi cu moravurile séu nĕravurile. Sânta Evangheliă încă ne spune, că fiulŭ face ceea ce vede pre tatălŭ făcêndŭ. De aci urméză că cum suntŭ părinţii aşa e crescerea şi aşa vorŭ fi şi copii lorŭ. Noi dascălii o scimŭ şi vedemŭ acésta în tótă ḑiua în şcólă. Indeşertŭ îi spunŭ eu copilului că pentru elŭ rachiulŭ e otravă, căcĭ elŭ scie ce a ḑisŭ mamă-sa acasă, când i-a datŭ sĕ bea desmerdându-lŭ: „Bea şi tu Ionică unŭ păhăraşŭ, că vei durmi mai bine . . . . ş. a. ş. a. Altĭ părinţĭ audindu-şĭ copilulŭ înjurândŭ, încă îlŭ laudă că câtŭ e de lotroganŭ şi deşteptŭ. Nu e bine aşa, fraţilorŭ, căcĭ dândŭ copiilorŭ noştri rachiu, le dămŭ otravă, le slăbimŭ mintea şi'i facemŭ neputincioşĭ. Totŭ aşa de rĕu facemŭ când vorbimŭ ce nu se cuvine înaintea copiilorŭ, orĭ, audindu-i greşindŭ, nu îndreptămŭ de timpuriu smintelele lorŭ. Cu unŭ cuvêntŭ „cine scandaliséză pe vre-unulŭ dintre aceştĭ micĭ, mai bine i-ar fi sĕ-şĭ lege la grumaḑĭ o piétră de móră şi sĕ se arunce în mare.« Ba şi pentru cei adulţĭ, crescuţĭ, încă trebue părinţii sĕ pórte grije, ne lăsându'i sĕ umble de capulŭ lorŭ, ferindu'i a se deda la beutură, la jocŭ peste mĕsură, etc. ci a'i trimite la şcóla de Dumineca şi sĕrbătorĭ, a'i deda sĕ cerceteze regulatŭ s. biserică ş. a. ş. a., carĭ unŭ părinte adevĕratŭ trebue sĕ le scie tóte.

La moralisarea poporului ajută multŭ şi lucrulŭ séu munca, căcĭ ḑisŭ este „lenea e începutulŭ tut rorŭ reutăţilorŭ«. Şi óre mai este unŭ omŭ în lume, care sĕ pótă ḑice cumcă Românulŭ nu lucră? Putemŭ afirma cu toţii cumcă poporulŭ nostru lucră, muncesce destulŭ, ba póte prea multŭ. Şi cu tóte acestea elŭ n'a sêmţitŭ încă órecare dulcéţă după munca sa. Nu! pentru că înainte de anulŭ libertăţii 1848 iobagiulŭ a muncitŭ mai multŭ pe séma altuia — a domnului sĕu — éră de atuncĭ încóce îlŭ vedemŭ totŭ asemenea hrănindŭ pre totĭ cu sudórea lui... Apoi — cum am mai ḑisŭ — ai noştri — poporulŭ — se ocupă mai numai cu plugăritulŭ, deşi pamêntulŭ nu e atâta câtŭ s'ar cere după numĕrulŭ sufletelorŭ ce suntemŭ. Ce se întêmplă déră? Ne avêndŭ unde plugărĭ, unii se bagă servitorĭ, birişĭ, la cei mai avuţĭ şi aşa viéţa acelora nu e decâtŭ o umilinţă, o sclăviă. Suntŭ alţii carĭ au pămêntŭ destulŭ, însĕ nu'lŭ lucréză raţionalŭ, cum ar trebui, şi aşa ródele încă nu le rĕsplătescŭ ostenelele. Aşa d. e. la noi în Şomcuta, ómenii ḑicŭ, că nu e bine sĕ arĭ pămêntulŭ afundŭ, căcĭ se scóte celŭ rĕu afară şi aşa ai gătat'o cu economia. La multe case veḑĭ grădinĭ mărişóre, însĕ ce folosŭ décă acelea suntŭ pline de cucute şi urḑicĭ, éră gâzdóia cumpĕră cépă dela Sasulŭ ce o aduce din depărtare de câteva poste. Sĕ mai adaugemŭ acum multele sĕrbătorĭ, cum şi celea ce şi le face poporulŭ, ḑilele în carĭ plouă, timpulŭ de érnă în care nu se póte lucra, şi étă că ne rĕmâne puţinŭ timpŭ pentru lucru. In modulŭ acesta poporulŭ neflindŭ ocupatŭ, degeneréză, lâncedesce şi apucândŭ pipa sĕ ia la strînsură la poveştĭ, orĭ dóră chiar la cârcĭmă. Óre acésta nu e demoralisare?

Ba da, şi trebue sĕ ne îndreptămŭ privirile asupra acestorŭ rele, sĕ ne apucămŭ de lucru şi la tóte noi cei chiămaţĭ a lumina poporulŭ trebue sĕ premergemŭ cu esemple demne de imitatŭ.

Décă toţĭ dintre noi ne vomŭ face datorinţa, îngrijindu-ne de crescerea bună şi luminarea poporului, décă fiecare va fi la lucrulŭ sĕu de diminéţa până séra, unulŭ cu plugulŭ, altulŭ cu unélta de meseriă, altŭ treilea cu condeiulŭ, altulŭ érăşĭ cu sfatulŭ şi esemplulŭ bunŭ.. atuncĭ sĕ fimŭ sigurĭ, fraţilorŭ, că cârcĭma va rĕmâné gólă, şeḑile şi desbinările nu vorŭ avé timpŭ şi locŭ între noi, petrecerile fără de nicĭ unŭ folosŭ vorŭ dispăré pe rêndŭ şi aşa ne va fi dragŭ nouĕ şi încă şi altora de viéţa nóstră în acésta vale a plângerilorŭ şi suferinţelorŭ

Sĕ dămŭ cu toţii mâna la olaltă, prinḑindu-ne pe cuvêntulŭ de omeniă, că aşa vomŭ face de aci înainte!

Incheindu-mĭ modesta disertaţiune, vĕ mulţămescŭ tuturora pentru atenţiunea cu carea m'aţĭ ascultatŭ şi ḑicŭ încă odată cu cuvintele bardului nostru Andreiu Mureşianu:

Deşteptă-te Române din somnulŭ celŭ de mórte!

Şomcuta-mare, la 24 Octomvre 1886.

Ultime scirĭ.

Viena, 21 Decemvre. — Se telegrafiază din Constantinopolŭ ḑiarului „Tagblatt" că marele Vizir a visitatŭ pe baronulŭ de Calice, ambasadorulŭ Austro-Ungariei, şi că în cursulŭ acestei întrevorbirĭ, ce a duratŭ o oră şi jumĕtate, s'au schimbatŭ nişte desluşirĭ în privinţa cestiunei bulgăreştĭ.

SCIRĬ TELEGRAFICE.

(Serv. part. a »Gaz. Trans.«)

PESTA, 22 Decemvre. — In camera magnaţilorŭ discutându-se cheltuelile în plus pentru edificarea palatului oficiului de comerţŭ, custodele corónei Szlavy respinge proiectulŭ de lege deórece cheltuelele în plus nu suntŭ pricinuite prin împrejurărĭ de forţă, ci prin negligenţe, prin greşelele ministrului. Unei astfelŭ de economii, d'a se face mereu datorii, trebue sĕ i se pună capĕtŭ. — Ministrul de comerţŭ Szechenyi atribue cheltuelile în plus mărirei neprevĕḑute a locului de ziditŭ. Respinge împutarea, că nu se respectă dreptulŭ bugetarŭ alŭ dietei şi asigură că'şĭ dă silinţă sĕ îndrepteze negligenţele prin fapte. — Ghyczy respinge proiectulŭ. — După Ferdinand Zichy, intervenì ministrulŭ preşedinte pentru proiectulŭ de lege, arătândŭ că esistă unŭ modŭ favorabilŭ de amortisare a împrumutului. — Proiectulŭ fù primitŭ după acésta în generalŭ cu maioritate preponderantă ca basă a desbaterei speciale.

BUCURESCĬ, 22 Decemvre. — După „Agenţia Havas", scirĭ sosite din Bulgaria semnaléză óre-care agitaţiunĭ în ţinutulŭ Plevnei, cărora însĕ nu li se dă o însemnătate mai mare.

SOFIA, 22 Decemvre. — Se adeveresce, că secretarulŭ de statŭ Bismarck a datŭ, prin mijlocirea deputaţiunei bulgare, guvernului statulŭ sĕ se împace cu Rusia. Mijloculŭ pentru acésta este sĕ alégă pe prinţulŭ de Mingrelia ca principe alŭ Bulgariei.

DIVERSE.

Prafulŭ de cójă de stejarŭ ca medicamentŭ. — In România, pre câtŭ am cunoscinţă, nu se întrebuinţéză cója de stejarŭ de câtŭ pentru tăbăcitŭ şi pentru a se face o apă cu care se spală scândurele înainte de a se cerni. Frunḑele şi fructele (ghinda) stejarului totŭ se mai întrebuinţéză în unele menajurĭ pentru efectulŭ lor medicinalŭ. Prafulŭ de cójă de stejarŭ, însĕ are proprietăţĭ tămăduitóre fórte superióre. Sĕ se încerce şi se va vedea câtŭ e de bunŭ prafulŭ pisatŭ de cójă de stejarŭ. Décă se presară ulcerele şi plăgile cu asemenea prafŭ ele se vindecă. Décă săténulŭ îşĭ va presăra, înăuntru, hilerii şi ciobotele cu prafŭ de stejarŭ tălpile şi picerele nu vorŭ mai fi găurite, rănite şi crăpate. Ér cei ce umblă cu piciórele desculţe prin noroiŭ şi apă nu vorŭ mai căpăta la picióre ceea-ce unii numescŭ „bróscă«, décă vorŭ avea grijă, când se încalţă Duminecile, sĕ pue în încălţămintele lorŭ prafŭ de cójă de stejarŭ. Apoi, sĕrmanulŭ, care n'are mijlóce pentru a'şĭ cumpĕra chinină şi e din vr'unŭ judeţŭ, ca Rîmniculŭ-Sĕratŭ, unde doctorii de judeţŭ d'abia cu cértă şi mijlocire pe la comitetele permanente ale judeţelorŭ capĕtă puţine doftorii pentru a le lăsa prin sate în casŭ de epidemii; acelŭ sĕrmanŭ, ḑicŭ, căruia nu'i dă mâna a'şĭ cumpĕra „unŭ prafŭ de chină", va găsi în prafulŭ cójei de stejarŭ, adeseorĭ, unŭ ajutorŭ pentru elŭ pentru a'şĭ tămădui frigurile ce'lŭ rĕpunŭ şi'l oprescŭ de a munci. Şi ca probă că acestŭ prafŭ păzesce de frigurĭ voi spune, că în o mahala din Amiens e o móră unde se macină cója de stejarŭ; lucrătorii d'acolo, carĭ trăescŭ în mijloculŭ acestui prafŭ, n'au nicĭ odată frigurĭ intermitente. Câtŭ pentru dosa ce trebue sĕ se ia din prafŭ de cójă de stejar, depinde ca şi chinina, după gradulŭ bólei, posiţiunea localităţei mai multŭ séu mai puţinŭ băltósă, precum şi după vârstă şi după cum stomaculŭ e dedatŭ mai multŭ sĕu mai puţinŭ cu doftorii. In acéstă privinţă tótă lumea scie că décă unorŭ orăşenĭ séu locuitorĭ de pe lângă bălţĭ, le trebue chiar 2 la 3 grame de chinină pentru a i lăsa frigurile, sătenilorŭ celorŭ mai mulţĭ, de aceeaşĭ vrĕsta adultă, le e d'ajunsŭ trei sferturĭ de gramŭ pentru a scăpa chiar de cele mai învechite frigurĭ.

„*Gazeta Săténului.*"

Editorŭ: **Iacobŭ Mureşianu.**
Redactorŭ responsabilŭ **Dr. Aurel Mureşianu**

s'a găsitŭ până acum istoriculŭ, care sĕ nemuréscă, spre cea mai mare falĭă a istoriei române, revoluţiunea din 1848!

D. Frâncu ne dă, astfelŭ cum i se presintă, aduse de numele localităţilorŭ ce enumĕră, reamintirile, cunoscinţele ce are din spusele bĕtrânilorŭ. Incidente, accidente, episode, cuvinte celebre, — tóte avêndŭ în ele urgiele focului şi pêrjolului, dér şi luminele, binefacerile căldurei viitóre — d. Frâncu le povestesce cu dragŭ, ér inima cetitorului rĕsună cu putere la simţirea unorŭ astfelŭ de măreţe fapte.

Completă şi genială epopeă, în care elementulŭ miraculosului, acelŭ „merveilleux" necesarŭ unei clasice epopee, ne este datŭ nu de puterea divină a vr'unui ḑeu, a vr'unui erou legendarŭ alŭ munţilorŭ, alŭ v'unei ḑîne a isvórelorŭ, séu prăpastielorŭ carpatine, ci ne este datŭ de ţĕranii din Câmpenĭ, din Buciumanĭ, din Albaculŭ lui Horia, din Vidrele lui Iancu, din tóte părţile de pe unde lanţurile asupritorului oţeliseră braţulŭ Românului şi'i dedeseră puterĭ necunoscute puterei omenescĭ

Din amĕnuntele date de Frâncu, lângă fiecare nume alŭ localităţilorŭ din Munţii Apusenĭ, aparŭ pe rêndŭ, multe, varie, strălucitóre de eroismŭ episodele revoluţiunei din 1848. Se vede din tóte că suferinţele Românului ajunseseră atâtŭ de marĭ, încâtŭ întrecuseră până atuncĭ neîntrecuta lui răbdare, şi în astfelŭ de momente supreme, ţĕranulŭ vedea tótă nenorocirea vieţei lui, atuncĭ judeca pe dintregulŭ lorŭ legile . . . . acele

Aprobata et compilata
Care a mâncatŭ pe tata.
şi care era sĕ'lb mânce şi pe elŭ.

Sufereau atâtŭ de multŭ, încâtŭ la auḑulŭ durerilorŭ lorŭ, nobile femei străine se simţeau săltate de unŭ entusiasmŭ iresistibilŭ, pentru a'şĭ închina viéţa spre uşurarea chinurilorŭ ţĕranilorŭ ardelenĭ. Veneau, nu se scie de unde, se aşeḑau în mijloculŭ satelorŭ române, ascultau vaietele, carĭ se ridicau de pretutindenĭ şi ne mai făcêndŭ apelŭ la legĭ şi la omeniă, — căcĭ legĭ şi omeniă nu esistau în sufletulŭ asupritorului când era vorba de ţĕranulŭ românŭ — ele în fruntea ţĕranilorŭ respingeau cu torţa brutală brutala beţiă de schingiuirĭ.... Episodulŭ nobilei străine, Ecaterina Varga, femeiă cu simţĕminte epice, şi adĭ se povestesce, ne spune Frâncu, în munţii apusenĭ de ţĕranĭ, carĭ se închină cu recunoscinţă când vorbescŭ de *Cătălina, Dómna nóstră.*

Alăturĭ de acésta soră a Camilei lui Virgilŭ stă o altă eroină a revoluţiunei din 1848, Palagia Roşiă, femeiă vitéză care, împreună cu soţiele şi fetele Moţilorŭ din spre Marişelŭ şi Rîulŭ-Calatei, călare pe cai se repeḑiră în contra asupritorilorŭ şi'i goniră spre cursa în care îi aşteptau... Moţii, bărbaţii lorŭ.

Unŭ altŭ erou, în felulŭ lui Bara, toboşarulŭ eroicŭ din timpulŭ luptelorŭ ţĕranilorŭ vendeanĭ ai Franciei, era băiatulŭ de 12 anĭ alŭ lui Petru Călţunarulŭ din Câmpenĭ, copilulŭ care servia de tamburŭ majorŭ aşa numiţilorŭ *gardiştĭ* ai lui Iancu, în luptele în contra asupritorilorŭ, şi pe care într'unŭ rêndŭ, când căḑuse în mânile acestora, tribunulŭ Andreica îlŭ scăpà ridicându-lŭ de pĕrŭ pe calŭ şi sburândŭ cu elŭ spre cetele fraţilorŭ.

Şi câte, câte episode de felulŭ şi frumuseţa acestora nu povestesce Frâncu, care, Moţŭ elŭ însuşĭ, a trăitŭ în acele locurĭ, s'a preumblatŭ prin acele potecĭ ale munţilorŭ pe unde în 1848 rĕsunau a mórte şi libertate tulnicele Albăcenilorŭ, carĭ cântau marşurile eroice ale ostaşilorŭ românĭ!

In aceste o sută de pagine consacrate toponomiei munţilorŭ apusenĭ şi suvenirilorŭ ce scie despre 1848, autorulŭ scrierei de faţă a bine meritatŭ în ochii tuturorŭ Românilorŭ, căcĭ unora le-a împrospĕtatŭ în memoriă, ér altora le-a adusŭ la cunoscinţă cele mai falnice fapte ale Românismului transilvanŭ.

N'am trebuinţă a adauge, că peste toţĭ aceştĭ eroi şi eroine se înalţă în amintirile lui Frâncu, şi, cum ḑice Virgiliu, *et toto vertice supra est*, Iancu, regele munţilorŭ conducĕtorulŭ Moţilorŭ la neminţite biruinţe. Nu voiu spune decâtŭ că, din cele ce cetimŭ în scrierea d-lorŭ Frâncu şi Candrea şi din cele ce mai scimŭ asupra acestui bărbatŭ, sórtea lui Iancu, cu norocirile şi nenorocirile ei, póte fără témă sĕ se aşeḑe pe aceeaşĭ liniă décă nu şi mai susŭ, decâtŭ cele mai multe din personagiele nemuritóre ale lui Shakespeere: Iancu realiséză sublimulŭ prin contraste.

„Românulŭ.« *Gion.*

Cursulŭ la bursa de Viena

din 22 Decemvre st. n. 1886.

Rentă de aurŭ 5%	104 10
Rentă de hârtiă 5%	93.60
Imprumutulŭ căilorŭ ferate ungare	151.50
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (1-ma emisiune)	99 60
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (2-a emisiune)	126 —
Amortisarea datoriei căilorŭ ferate de ostŭ ung. (3-a emisiune)	119.—
Bonurĭ rurale ungare	104.—
Bonurĭ cu cl. de sortare	103.75
Bonurĭ rurale Banat-Timişŭ	104.25
Bonurĭ cu cl. de sortare	104.25
Bonurĭ rurale transilvane	104.—
Bonurĭ croato-slavone	105.50
Despăgubire p. dijma de vinŭ ung.	—.—
Imprumutulŭ cu premiu ung.	120 75
Losurile pentru regularea Tisei şi Segedinului	122.90
Renta de hârtiă austriacă	82 40
Renta de arg. austr.	82 95
Renta de aurŭ austr.	112 40
Losurile din 1860	137.25
Acţiunile băncei austro-ungare	877 —
Act. băncei de creditŭ ung.	305.25
Act. băncei de creditŭ austr.	295.30
Argintulŭ —.— Galbinĭ împărătescĭ	5.97
Napoleon-d'orĭ	9.97
Mărcĭ 100 imp. germ.	61.90
Londra 10 Livres sterlinge	126.25

Cursulu pieţei Braşovŭ

din 23 Decemvre st. n. 1886.

Bancnote românescĭ	Cump.	8.43	Vênd.	8.45
Argint românesc	»	8.40	»	8.42
Napoleon-d'orĭ	»	9.94	»	9.97
Lire turcescĭ	»	11.30	»	11.33
Imperialĭ	»	10.30	»	10.33
Galbenĭ	»	5.95	»	5.97
Scrisurile fonc. »Albina«	»	100.50	»	101.50
Ruble Rusescĭ	»	116.—	»	117.—
Discontulŭ	»	7—10% pe anŭ.		

Nr. 14687/1886.

Publicaţiune,

referitóre la comercianţĭ, meseriaşĭ şi fabricanţĭ!

Cu 31 Decemvre a. c. espiră mandatulŭ bărbaţilorŭ de încredere aleşĭ pentru oficiolatulŭ de meserii pe anulŭ 1886 în numĕrŭ de 20, prin urmare fiindŭ necesară o nouă alegere a altorŭ 20 de membrii pentru anulŭ 1887, — se aduce comercianţilorŭ, meseriaşilorŭ şi fabricanţilorŭ spre sciinţă, cumcă acéstă alegere se va ţinea în 30 Decemvre a. c. înainte de prânḑŭ la 9 óre în sala casei sfatului din piaţă.

Toţĭ comercianţii, meseriaşii şi fabricanţii aflătorĭ pe teritoriulŭ orăşenescŭ posedŭ dreptulŭ activŭ de alegere, pe când dreptulŭ pasivŭ de alegere numai aceia comercianţĭ, meseriaşĭ şi fabricanţĭ, carĭ plătescŭ celŭ puţinŭ 25 fl. v. a. dare de câştigŭ séu aceia, carĭ în sensulŭ art. de lege XLIV din 1881, suntŭ liberĭ de dare. Bărbaţii de încredere, carĭ cu finea anului acestuia au sĕ repăşéscă, se potŭ realege.

Alegerea are sĕ se facă prin bilete de alegere; la cererea a 10 membri, se póte esopera şi prin aclamaţiune.

Braşovŭ, în 22 Decemvre 1886.

Magistratulŭ orăşenescŭ.

ca forŭ industrialŭ.

1—3

Mersulŭ trenurilorŭ

Valabilŭ dela I Octomvre st. n. 1886.

pe linia **Predealŭ-Budapesta** şi pe linia **Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta** a calei ferate orientale de statŭ reg. ung.

Predealŭ-Budapesta

	Trenŭ de persóne	Tren accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus
Bucurescĭ	—	—	—	7.30
Predealŭ	—	—	—	1.14
Predealŭ	—	—	—	—
Timişŭ	—	—	—	1.45
Braşovŭ	—	—	—	—
Braşovŭ	7.47	—	4.16	2.32
Feldióra	8.24	—	5.02	—
Apatia	8.51	—	5.43	—
Agostonfalva	9.14	—	6.15	—
Homorodŭ	9.51	—	7.06	—
Haşfaleu	11.03	—	8.52	—
Sighişóra	11.29	—	9.19	—
Sighişóra	11.26	—	9.31	—
Elisabetopole	12.00	—	10.16	—
Mediaşŭ	12.29	—	10.57	—
Copsa mică	12.44	—	11.19 11.31	—
Micăsasa	1.05	—	11.52	—
Blaşiu	1.34	—	12.31	—
Crăciunelŭ	1.46	—	12.48	—
Teiuşŭ	2.09	—	1.22	—
Aiudŭ	2.39	—	2.18	—
Vinţulŭ de susŭ	3.01	—	2.48	—
Uióra	3.08	—	2.56	—
Cucerdea	3.14	—	3 64	—
Ghirisŭ	3.53	—	4.51	—
Apahida	5.10	—	5.28	—
Clusiu	5.30	—	5.56	—
Clusiu	—	6.03	—	8.00
Nedeşdu	—	6.21	—	8.36
Ghirbĕu	—	—	—	9.02
Aghirişŭ	—	—	—	9.32
Stana	—	—	—	10.11
Huiedinŭ	—	7.14	--	10.51
Ciucia	—	7.43	—	12.16
Bucia	—	—	—	12.50
Bratca	—	—	—	1.21
Rév	—	8.22	—	2.02
Mezö-Telegd	—	8.48	—	3.06
Fugyi-Vásárhely	—	—	—	3.38
Várad-Velinţe	—	—	—	3.54
Oradia-mare	—	9.13	—	4.05
Oradia-mare	—	9.18	10.55	4.50
P. Ladány	—	10.38	1.23	7.28
Szolnok	—	12.20	3.24	—
Buda-pesta	—	2.15	10.05	—
Viena	—	—	2.15	—
Viena	—	8.00	6.05	—

Budapesta—Predealŭ

	Trenŭ de pers.	Tren accelerat	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	11.10	—	—	—	--
Budapesta	7.40	2.—	3.10	6.20	8.00
Szolnok	11.05	3.58	7.38	9.34	11.40
P. Ladány	2 02	5.28	5 40	11.26	2.31
Oradea mare	4.12	6.58	9.14	1.38	—
Várad-Velencze	—	—	9.24	2.06	..
Fugyi-Vásárhely	—	—	9.41	2.17	—
Mezö-Telegd	—	7.33	10.19	2.40	—
Rév	—	8.04	11.38	3.24	—
Bratca	—	—	12.18	3.47	—
Bucia	—	—	12.54	4.07	—
Ciucia	—	8.58	1.57	4.33	—
Huiedin	—	9.28	3.11	5.15	—
Stana	—	—	3.40	5.34	—
Aghiriş	—	—	4.15	5.55	—
Ghirbĕu	—	—	4.36	6.07	—
Nedeşdu	—	—	4.58	6.24	—
Clusiu	—	10.28	5.26	6.43	—
Clusiu	11.00	—	—	—	7.08
Apahida	11.19	—	—	—	7.36
Ghiriş	12 30	—	—	—	9.06
Cucerdea	1.01	—	—	—	9.53
Cucerdea	1.06	—	—	—	10.—
Uióra	1.13	—	—	—	10.09
Vinţulŭ de susŭ	1.20	—	—	—	10.19
Aiudŭ	1.41	—	—	—	10.48
Teiuşŭ	2.00	—	—	—	11.14
Crăciunelŭ	2.35	—	—	—	12.12
Blaşŭ	2.48	—	—	—	12.30
Micăsasa	3.20	—	—	—	1.12
Copşa mic.	3 36	—	—	—	1.32
Mediaşŭ	4.00	—	—	—	2.18
Elisabetopole	4.35	—	—	—	3.03
Sigişóra	5.12	—	—	—	3.49
Haşfaleu	5.37	—	—	—	4.28
Homorod	7.02	—	—	—	6.16
Agostonfalva	7.43	—	—	—	7.06
Apatia	8.11	—	—	—	7.46
Feldióra	8.41	—	—	—	8.25
Braşovŭ	9.21	—	—	—	9.15
Braşovŭ	—	—	1.55	—	—
Timişŭ	—	—	2.53	—	—
Predealŭ	—	—	—	—	--
Predealŭ	—	—	3.28	—	—
Bucurescĭ	—	—	9.35	—	—

Nota: Órele de nópte suntŭ cele dintre liniile gróse.

Teiuşŭ-Aradŭ-Budapesta

	Trenŭ omnibus	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne
Teiuşŭ	11.24	—	2.40
Alba-Iulia	11.39	—	3.14
Vinţulŭ de josŭ	12.30	—	4.22
Şibotŭ	12.52	—	4.50
Orăştia	1.01	—	5.18
Simeria (Piski)	2.03	—	5.47
Deva	2 52	—	6.35
Branicĭca	3.23	—	7.02
Ilia	3.55	—	7.28
Gurasada	4.08	—	7.40
Zam	4.25	—	8.11
Soborşin	5.30	—	8.46
Bĕrzova	5.56	—	9.33
Conopŭ	6.27	—	9.53
Radna-Lipova	6.47	—	10.27
Paulişŭ	7.28	—	10.42
Gyorok	7.43	—	10.58
Glogovaţŭ	7.59	—	11.25
Aradŭ	8.28	—	11.39
Szolnok	8.42	—	4.52
Szolnok	—	—	5.12
Budapesta	—	—	8.20
Viena	—	—	6.05

Budapesta-Aradŭ-Teiuşŭ.

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Viena	11.10	12.10	—
Budapesta	8.20	9.05	—
Szolnok	11.20	12.41	—
Szolnok	4.10	5.45	—
Aradŭ	4.30	6.—	7.04
Glogovaţŭ	4.43	6.13	7.22
Gyorok	5.07	6.38	7.58
Paulişŭ	5.19	6.51	8 17
Radna-Lipova	5.41	7.10	8 36
Conopŭ	6 09	7.37	—
Bĕrzova	6.28	7.55	—
Soborşin	7 25	8.42	—
Zam	8.01	9.12	—
Gurasada	8.34	9.41	—
Ilia	8.55	9.58	—
Branicĭca	9.19	10.17	—
Deva	9.51	10.42	--
Simeria (Piski)	10.35	11.07	—
Orăştiă	11.11	11.37	—
Şibotŭ	11.43	12.—	—
Vinţulŭ de josŭ	12.18	12.29	--
Alba-Iulia	12.36	12.46	—
Teiuşŭ	1.29	1.41	—

Aradŭ-Timişóra

	Trenŭ omnibus	Trenŭ de persóne	Trenŭ mixt
Aradŭ	5.48	—	6.05
Aradulŭ nou	6.19	—	6.33
Németh-Ságh	6.44	—	6.58
Vinga	7.16	—	7.29
Orczifalva	7.47	—	7.55
Merczifalva	—	—	—
Timişóra	9.02	—	9.08

Simeria (Piski) Petroşenĭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus	Trenŭ mixt
Simeria	11.25	—	2.42
Streiu	11.58	—	3.25
Haţegŭ	12.46	—	4 16
Pui	1.37	—	5.11
Crivadia	2.24	—	5.58
Baniţa	3.05	—	6.40
Petroşenĭ	3.37	—	7.12

Timişóra-Aradŭ

	Trenŭ de persóne	Trenŭ de persóne	Trenŭ omnibus
Timişóra	6.25	—	5.00
Merczifalva	—	—	—
Orczifalva	7.46	—	6.32
Vinga	8.15	—	7.02
Németh-Ságh	8.36	—	6.23
Aradulŭ nou	9.11	—	8.01
Aradŭ	9.27	—	8.17

Petroşenĭ—Simeria (Piski)

	Trenŭ de pers.	Trenŭ omnibus	Trenŭ mixt
Petroşenĭ	10.07	—	6.10
Baniţa	10.48	—	6.53
Crivadia	11.25	—	7 37
Pui	12.05	—	8.20
Haţegŭ	12.42	—	9.01
Streiu	1.22	—	9.52
Simeria	1.53	—	10.31

Tipografia *ALEXI* Braşovŭ. Hârtia din fabrica d-lorŭ Königes & Kopony, Zernescĭ.